עין משפט נר מצוה

יג א ב ג מיי' פ"ז מהל' סנהדרין הלכה ב סמג עשין צז טוש"ע ח"מ סי' כב סעיף א:
יד ד מיי' פ"י מהלכות עדות הלכה ד סמג לאוין ריד טוש"ע ח"מ סי' לד סעיף טז:
טו ה מיי' שם טוש"ע שם סעיף י:
טז ו ז ח ט מיי' שם טוש"ע שם סעיף טז:

מאי לאו באותן הנשבעין ולא משלמין דהוה ליה כמחול לך. לא, באותן הנשבעין ונוטלין דהוה ליה כאתן לך, והא תנא ליה רישא? תנא תולה בדעת אחרים ותנא תולה בדעת עצמו וצריכא: דאי תנא תולה בדעת אחרים בהא קאמר ר' מאיר דמצי הדר ביה משום דלא גמר ומקני דאמר מי יימר דמזכי ליה, אבל תולה בדעת עצמו אימא מודי להו לרבנן, ואי אשמעינן בהא, בהא קאמרי רבנן, אבל בההיא אימא מודו ליה רבנן לר' מאיר, צריכא. אמר ריש לקיש מחלוקת לפני גמר דין אבל לאחר גמר דין דברי הכל אין יכול לחזור בו ור' יוחנן אמר לאחר גמר דין מחלוקת, איבעיא להו לאחר גמר דין מחלוקת אבל לפני גמר דין דברי הכל יכול לחזור בו או דילמא בין בזו ובין בזו מחלוקת? ת"ש דאמר רבא קיבל עליו קרוב או פסול לפני גמר דין יכול לחזור בו, לאחר גמר דין אין יכול לחזור בו אי אמרת בשלמא לאחר גמר דין מחלוקת אבל לפני גמר דין ד"ה יכול לחזור בו, רבא דאמר כרבי יוחנן ואליבא דרבנן, אלא אי אמרת בין בזו בין בזו מחלוקת, רבא דאמר כמאן, אלא לאו ש"מ לאחר גמר דין מחלוקת ש"מ, שלח ליה רב נחמן בר רב (*חסדא) לרב נחמן בר יעקב ילמדנו רבינו: לפני גמר דין מחלוקת או לאחר גמר דין מחלוקת, והלכה כדברי מי? שלח ליה לאחר גמר דין מחלוקת, והלכה כדברי חכמים, רב אשי אמר הכי שלח ליה: באתן לך מחלוקת או במחול לך מחלוקת והלכה כדברי מי? שלח ליה באתן לך מחלוקת והלכה כדברי חכמים בסורא מתני הכי; בפומבדיתא מתני הכי א"ר חנינא בר שלמיה שלחו ליה מבי רב לשמואל: ילמדנו רבינו לפני גמר דין וקנו מידו מאי? שלח להו אין לאחר קניין כלום:

מתני' ואלו *הן הפסולין: המשחק בקוביא והמלוה בריבית *ומפריחי יונים וסוחרי שביעית אמר רבי שמעון בתחילה היו קורין אותן אוספי שביעית, משרבו האנסין חזרו לקרותן סוחרי שביעית א"ר יהודה אימתי בזמן שאין להן אומנות אלא הוא אבל יש להן אומנות שלא הוא כשרין: **גמ'** משחק בקוביא מאי קא עביד? אמר רמי בר חמא משום דהוה אסמכתא ואסמכתא לא קניא רב ששת אמר [א] כל כי האי גוונא לאו אסמכתא היא, אלא לפי שאין עסוקין ביישובו של עולם, מאי בינייהו? איכא בינייהו דגמר אומנותא אחריתי *(ותנן) א"ר יהודה אימתי בזמן שאין להן אומנות אלא הוא אבל יש להן אומנות שלא הוא (*הרי זה) כשרים. אלמא טעמא דמתניתין משום יישובו של עולם הוא, קשיא לרמי בר חמא, וכי תימא פליגי רבנן עליה דר' יהודה, והא"ר יהושע בן לוי *כל מקום שא"ר יהודה אימתי

רש"י

כאותן הנשבעין · לפטור עצמן שלא ישלמו והתובע קאמר דור לי ואני מוחל לך: **הנשבעין ונוטלין** · השכיר והנגזל וכיוצא בהן דהתובע קאמר ליה דור לי ואתן לך: **והא תנא ליה רישא** · דאוקמה לה באתן לך ותרתי למה לי: **תולה בדעת אחרים** · אבא ואביך: **בדעת עצמו** · של חבירו בעל דין: **מי יימר דמזכי ליה** · ואי הוה ידע דמזכי ליה לא הוה אמר הכי הדר: **אבל תולה בדעת עצמו** · של בעל דין אסיק אדעתיה דודאי כדי ליה כדי להפטר וידע ואחיל: **לפני גמר דין** · לאחר שטענו בפניהם וקודם גמר דין בא זה לחזור: ה"ג אי אמרת בשלמא ר' יוחנן הכי קאמר לאחר גמר דין מחלוקת אבל לפני גמר דין אפילו לרבנן חוזר: **רבא** · דפסיק הלכתא דחוזר לפני גמר דין ולא לאחר גמר דין דאמר כר' יוחנן ואליבא דרבנן: **אלא אי אמרת** · לר' יוחנן בין (א) בזו ובין בזו מחלוקת: **רבא דאמר כמאן** · בין לריש לקיש בין לר' יוחנן: לרבנן לפני גמר דין קאמרי דלא הדר והא ליכא למימר דרבא כריש לקיש ואליבא דר"מ אמרה לשמעתיה דלא שביק רבנן ועביד כר"מ, דפסקינן לקמן הלכה כחכמים ולא שייך למימר הכא רבא טעמא דנפשיה קאמר וסבירא ליה דכי פליגי רבנן, לאחר גמר דין אבל לפני גמר דין מודו אבל לרבי יוחנן בין בזו ובין בזו מחלוקת דהא לא איירי רבא בפלוגתא *כלל אלא מיפסק פסק דינא: **וקנו מידו** · מתחלה שלא יחזור: **מתני' ואלו הן הפסולים** · לדון ולהעיד: **המשחק בקוביא** · כולהו מפרש בגמ' וכולן מעין גזלנין הן והתורה אמרה (שמות כג) אל תשת רשע עד וכל שכן דיין: **וסוחרי שביעית** · הואיל וחימוד ממון מעבירו על דברי תורה הוה ליה כרשע דחמס ופסול לדון ולהעיד שטוה אחרי הבצע: **בתחילה היו קורין אותן כו'** · מפרש בגמ': **שאין לו אומנות אלא הוא** · דהואיל ואין עסוקין ביישובו של עולם אינן בקיאין בטיב דינין ומשא ומתן ואינן יראי חטא: **גמ' אסמכתא** · היינו דבר דאינו נותן לו מדעתו אלא סומך על דבר שאינו דסבור שהוא יכול לנצח ופעמים שמנצחין אותו: **לא קניא** · והוה ליה כעין גזילה בידו: **כל כי האי גוונא לאו אסמכתא היא.** והיכי דמי אסמכתא כגון דאם אוביר ולא אעביד אשלם במיטבא (ב"מ דף קד.) וכגון משליש את שטרו דגט פשוט (ב"ב דף קסח.) דסומך על לא דבר דסבור כל זה בידי לעשות ומריש' כי מתני' דטועה וסבור לא יבא לידי כך אבל הכא לא סמיך אמידי דהא לא ידע אי נצח אי לא נצח ואפי' הכי אתני שמע מינה (ב) דמספיקא אתני גמר ומקני ולא גזילה היא:

אימתי

תוספות

רבא דאמר כמאן · וליכא למימר דסבירא ליה כר"ש בן לקיש אליבא דר' מאיר חדא כפירוש רש"י דאין לומר דשביק רבנן ועביד כר' מאיר ועוד דהכא פליגי ר' יוחנן ור"ש בן לקיש ורבא פסיק פרק החולץ (יבמות דף לו.) כר"ש בן לקיש בתלת משמע דבכל שאר מקומות ס"ל כר' יוחנן לגבי רשב"ל וליכא למימר הכא טעמיה דנפשיה קאמר כדתירץ לעיל משום דהכא לא קאי אפלוגתא דמתני' כדלעיל דמשום הכי מפרש לה לעיל טעמיה דנפשיה אבל הכא ליכא למימר טעמיה דנפשיה קאמר: **שלח** ליה לאחר גמר דין מחלוקת והלכה כדברי חכמים · תימה דהכא משמע דלאחר גמר דין מחלוקת אבל קודם (ג) יכול לחזור בו ובפ' יש נוחלין (ב"ב דף קכח. ושם) אמרי' אמר לו עבדי גנבת שורי טבחת והלה אומר אתה מכרתו לי אתה נתתו לי במתנה - רלוך השבע וטול - נשבע ואינו יכול לחזור בו משמע מיד שאמר השבע וטול שחבירו ישבע ואינו יכול לחזור בו אלמא אפי' קודם גמר דין אינו יכול לחזור בו? להכי גרס ר"ת ונשבע אינו יכול לחזור בו כלומר אם קפץ זה חבירו ונשבע אינו יכול לחזור בו דכיון דכבר נשבע הוי לאחר גמר דין ואמרי' לאחר גמר דין דהלכה כחכמים*:

ואלו הן הפסולין · יש גורסין עבדים משום דסבירא ליה דקא חשיב הכא פסולי דרבנן ודאורייתא, ולא נהירא משום דלא חשיב במתני' רק פסולי דרבנן, דהא גזלנים לא קתני, וכל פסולי דמתני' פסולי דרבנן נינהו: משחק בקוביא אפי' למ"ד אסמכתא היא דאסמכתא לא קניא מ"מ אינו דאורייתא כיון שאינו סבור לעשות איסור לבא לידי פסול דאורייתא ולמ"ד משום ישובו של עולם פשיטא דאינו אלא מדרבנן ומלוה בריבית מיירי בריבית שאינה קצוצה, ואפי' מיירי בריבית שקצוצה לא משמע ליה איסור, כיון דמדעתיה יהיב, ואינו פסול לעדות אלא מדרבנן ומפריחי יונים מדרבנן פסולים אפי' למ"ד אי תקדמי יונך הייט משחק בקוביא ולמ"ד דאמר ארא, מפני דרכי שלום הוא וסוחרי שביעית מיירי בשביעית בזמן הזה דאינו אסור אלא מדרבנן, ואפי' בשביעית דאורייתא, לא חשיב ליה (ה) איסור דממציאין מעות לעניים, אבל עבדים פסולין מדאורייתא נינהו ק"ו מאשה ומה אשה שכשירה לבא בקהל פסולה להעיד דכתיב (דברים יט) והנה עד שקר וגו' עבד שפסול וכו' על כן נראה דלא גרסי' עבדים דלא מיירי אלא בפסולי דרבנן:

כל כי האי גוונא לאו אסמכתא היא · פ"ה דהיכי דמי אסמכתא כגון אם אוביר ולא אעביד אשלם במיטבא וכן משליש את שטרו דגט פשוט (ב"ב דף קסח. ושם) דכל הכי סמיך אדעתיה וסבור הוא שזה בידו לעשות ומריש' כי מתני ליה אדעתיה דלא יהיב ליה מתנה אתני ליה שסבור סבור הוא שלא יבא לידי כך אבל הכא לאו בידו ולא סמיך אמידי דהא לא ידע אי נצח אי לא נצח ואפ"ה אתני ש"מ דמספיקא גמר ומקני ולאו גזילה היא ומיהו הא (*שפיר) דאם אוביר ולא אעביד אשלם במיטבא אסמכתא היא טעות סופרים הוא זה ובזה לא דבר רש"י דהא אם אוביר אשלם במיטבא לאו אסמכתא כדאמרי' פ' איזהו נשך (ב"מ דף עד.) אלא היינו אם אוביר ולא אעביד אשלם אלפא זוזי דבפ' המקבל (שם דף קד.) קאמר אסמכתא היא ובפי' רש"י היה כתוב אם אוביר וכו' על כן טעו סופרים אבל ר"ת הקשה לפי' הקונט' משום דלפי פי' משמע דטפי חשיב אסמכתא (מה) שהיה בידו מלאו בידו ובפ' איזהו נשך (שם דף עד. ושם) משמע איפכא דקאמר

[וע"ע תוס' שבועות לט. ד"ה אם אמר]

[נ"ל שפירש]

רש"ל מ"ז

רבינו חננאל

ואתינא למימר דרבא אמר כר' יוחנן ומיתיבי עליה דרבא מסיפא דמתניתין. היה חייב לחבירו שבועה וא"ל דור בחיי ראשך ר"מ אומר יכול לחזור בו מאי לאו באותן הנשבעין ולא משלמין דהוה ליה מחול לך וש"מ במחול לך נמי פליגי ודחי רבא לא מתני' באותן הנשבעין ונוטלין כגון השכיר והנגזל והנחבל וכיוצא בהן דהוה ליה אתן לך ואקשינן ליה לרבא והא את הוא דאוקמת לה לרישא פלוגתייהו באתן לך. ואת אמרת סיפא נמי באתן לך מחלוקת למה ליה למימרא תרתי זמני ומשני רישא תולה בדעת אחרים והוא אבא ואביך סיפא תולה בדעת עצמו סד"א תולה בדעת עצמו כיון דידע דוודאי מי שתבע ושקיל וגמיר ומקני ואפילו ר' מאיר מודה בהא דאין יכול לחזור בו קמ"ל דר' מאיר חולק אפילו בזו ואסיקנא דשלחו ליה לרב נחמן בר יעקב ילמדנו רבינו לפני גמר דין מחלוקת או לאחר גמר דין מחלוקת ובמחול לך או באתן לך מחלוקת והלכה כדברי מי ושלח להו לאחר גמר דין מחלוקת ובאתן לך מחלוקת והלכה כדברי חכמים דלאחר גמר דין אינו יכול לחזור בו וכ"ש במחול לך דדברי הכל אין יכול לחזור בו והני מילי לאחר גמר דין אבל לפני גמר דין יכול לחזור בו אלא אם כן קנו מידו כדשלח להו שמואל לבי רב לפני גמר דין אם קנו מידו אין לאחר קנין כלום. וכן המקבל עליו עד אחד כשנים דגרסינן בשבועות (מב ע"א) ההוא דאמר מהימנת עלי כבי תרי כו' וכן בגיטין (דף עו ע"ב) גרסינן כוותיה שאמר נאמנת עלי לומר שלא באתי כו': מתני' אלו הן הפסולין המשחק בקוביא ומפריחי יונים ומלוה ברבית וסוחרי שביעית כו'. משחק בקוביא מאי עבד דמיפסל בה. אמר רמי בר חמא משום דהוה אסמכתא פירוש אילו הן המשחקין מתנין תנאי ביניהן אם אנצחך תן לי כך וכך ואם תנצחני אתן לך כך וכך כי האי גוונא אסמכתא היא ולא קניא והמעות שנוטלין זה מזה גזילה היא שנמצאו כגזלנין לפיכך הן פסולין ורב ששת אמר למה פסלום חכמים מפני שאין עוסקין בישוב העולם פי' כגון אומנות וכגון עבודת הארץ ואמרינן מכדי לתרווייהו פסילי מה לי משום אסמכתא ומה לי משום ישוב העולם ושנינן איכא בינייהו כגון דאית להו נמי אומנותא אחריתי (לר' אמי) [לרמי] דמשוי ליה גזלן אע"ג דאית ליה אומנותא אחריתי פסול ולרב ששת כיון דמתעסק באומנות שהיא יישובו של עולם כשר ואקשינן עליה דרמי בר חמא הא דתנן בסיפא דמתניתין א"ר יהודה אימתי בזמן שאין להן אומנות אלא היא אבל יש להן אומנות שלא היא כשר וכי תימא ר' יהודה חולק על התנא קמא והאמר ריב"ל כל מקום ששנה ר' יהודה אימתי

מסורת הש"ס

[בשאילתות פ' יתרו ס"ס נ"א איתא רב יצחק]

עירובין סב. ר"ה כב. לקמן כו:

[ליתא במשנה]

[עירובין פא: סג.]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אלא וכו' בין בזו ובין בזו: (ב) ד"ה כל כי וכו' דמספיקא: (ג) תוס' ד"ה שלח וכו' אבל קודם גמר דין יכול לחזור:

הגהות הגר"א

[א] גמ' כל כי האי גוונא לאו אסמכתא היא. תא"מ וכ"כ הר"ב"ס לא גרס לה (ועמ"ש רבינו בח"מ סי' ל"ד ס"ק ל"א וסי' ר"ז ס"ק מ"ד):

*לש' הרש"י - להפטר כל מעבודה גמורה. וכן ומח"ל כ"ל העבודה המוטלת עליו

ф לא הפירוש - דמאחר דבדור לך לנתבע שהתובע ודאי ידור בחיי ראשו ולא ירצה לישבע שבועה גמורה אזי הנתבע מוחל מלבקש שבועה גמורה

* אי אמרת לר' יוחנן דין בזו בין בזו מח'

* מטא"כ דל רבא לא בא לפסוק הלכה אלא לפרש מחלוקת תנאים כדאמר "מחלוקת..."

ф בתחילת הפרק דאמ' כג. [illegible]

	לפני גמר דין	אחר גמר דין
ר"ל	ר"מ: חוזר חכ: אינו חוזר	דברי הכל אינו חוזר
ר' יוחנן	?	ר"מ: חוזר חכ: אינו חוזר
רבא	חוזר	אינו חוזר

*מומלץ אחרי הסוגיא דשביעית לקמן כו.

נושא/מבנה

(א) - (ב) ב' לשונות פסיקת הסוגיות

(I) - (II) גלויות בנושא מתי אפשר להעז מקבלת פסיקתו של "פסול לדין"

*אבל נ"מ "משמע ליה" עי' תוס' לקמן כה: ד"ה מציקרא

נושא

רשימה של פסולין
· לדון
· ולהעיד

נושא

מהו הפסול (לדין) של משחק בקוביא
1 - אסמכתא
2 - אינו עסוק בישובו של עולם

מבנה

▽△ בירור אם ר' יהודה חולק על החכ' בענין הפסולים לדין (בזמן שיש להם אומנות אחרת)

△ ביון שרוצה לומר דלא חולקים

▽ ביון שרוצה להוכיח דחולקים